

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
CANELLOPOULOS
MUSEUM

ΑΘΗΝΑ / ATHENS

Το Μουσείο Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου ιδρύθηκε το 1976, μετά τη δωρεά της ομώνυμης συλλογής στο ελληνικό κράτος. Αρχικά στεγαζόταν στο διατηρητέο νεοκλασικό αρχοντικό Μιχαλάς στην Πλάκα, ενώ από το 2010 επαναλειτούργει με την προσθήκη σε αυτό νέας πτέρυγας, που δημιουργήθηκε με τη δωρεά της αείμνηστης Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου. Περιλαμβάνει αντικείμενα από τους προϊστορικούς μέχρι και τους νεότερους χρόνους, αναδεικνύοντας τη διαχρονικότητα και συνέχεια της ελληνικής τέχνης.

Μετά την προσθήκη της επέκτασης, τα αντικείμενα του Μουσείου εκτίθενται χρονολογικά και θεματικά στις δύο πτέρυγες. Στα δεξιά της εισόδου, η νέα πτέρυγα στεγάζει τη συλλογή από τους προϊστορικούς έως και τους ρωμαϊκούς χρόνους, ενώ στο παλαιό κτήριο φιλοξενοούνται εκθέματα παλαιохριστιανικής έως και μεταβυζαντινής εποχής, καθώς και διάφορα νεότερων χρόνων. Στη νέα πτέρυγα, μεταξύ των εκθεσιακών χώρων, αποκαλύφθηκαν και διατηρούνται κατά χώραν, ορατά, τα λείψανα μεσαιωνικής οικίας σε επαφή με τμήμα του Ριζόκαστρου, δηλαδή του οχυρωματικού περιβόλου που προστάτευε την Ακρόπολη κατά τον 13ο αι. μ.Χ.

ΝΕΑ ΠΤΕΡΥΓΑ

Ισόγειο. Προθάλαμος

Η επίσκεψη αρχίζει από τον προθάλαμο της νέας πτέρυγας, όπου εκτίθενται σε δύο προθήκες ειδώλια, σκεύη, εργαλεία και όπλα από την Αίγυπτο και τη Μεσοποταμία, καθώς και από την Κύπρο. Στα αριστερά, στο πλατύσκαλο της κλίμακας ανόδου, παρουσιάζονται τρεις μαρμαρίνες επιτύμβιες λήκυθοι.

Υπόγειο. Αίθουσα Ι

Στην αίθουσα αυτή, τη μεγαλύτερη της νέας πτέρυγας, εκτίθεται κατά χρονολογική και θεματική σειρά ο κύριος όγκος της συλλογής των προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων. Η έκθεση αρχίζει με αντικείμενα της νεολιθικής εποχής και συνεχίζεται με τους πολιτισμούς που άνθισαν στην εποχή του Χαλκού, δηλαδή κατά την τρίτη και δεύτερη χιλιετία π.Χ., στον αιγαιακό χώρο. Αντιπροσωπευτικά και ποικίλα είναι τα κυκλαδικά μαρμάρινα ειδώλια και σκεύη, τα μινωικά πήλινα και χάλκινα ειδώλια, λίκνια και πήλινα σκεύη, τα μυκηναϊκά πήλινα αγγεία και ειδώλια, καθώς και τα χάλκινα όπλα και εργαλεία. Η γεωμετρική τέχνη (10ος-8ος αι. π.Χ.) εκπροσωπείται στη συνέχεια από περίκοσμη πήλινα αγγεία και πήλινα και χάλκινα ειδώλια ίππων και αναβατών που χαρακτηρίζουν την εποχή. Πολυάριθμα είναι και τα αντικείμενα αρχαϊκών χρόνων (7ος-6ος αι. π.Χ.) που προέρχονται από τα τότε σημαντικότερα κέντρα του αρχαίου ελληνικού κόσμου και μαρτυρούν τον πλούτο και τη δύναμή τους. Αναφέρονται χαρακτηριστικά κρητικοί πίθοι με ανάγλυφη διακόσμηση, κορινθιακά αγγεία, βοιωτικά και αττικά αγγεία, προτομές και ειδώλια. Μεγάλη και εντυπωσιακή είναι και η συλλογή των αττικών μελανόμορφων και ερυθρόμορ-

φων αγγείων του 6ου, 5ου και 4ου αι. π.Χ., με σκηνές από την καθημερινή ζωή και τον χώρο του μύθου. Ιδιαίτερως πλούσια είναι, εξάλλου, η ομάδα των λευκών ληκύθων, αγγείων νεκρικής χρήσης, με πολύχρωμη διακόσμηση σε λευκό βάθος. Μεγάλη ποικιλία εμφανίζει η σειρά των πήλινων ειδωλίων του 4ου αι. π.Χ., που εικονίζουν κυρίως γυναικείες μορφές, τις γνωστές και ως «Ταναγραίες».

Ακολουθούν αντικείμενα που προέρχονται από την Αίγυπτο και την Ιταλία (Μεσασπία και Απουλία), ενώ μια ακόμη ενότητα περιλαμβάνει πηλινους ρωμαϊκούς λίκνους και ειδώλια. Σπάνιο είναι το χάλκινο έμβολο πλοίου με μορφή ρύγχους θαλάσσιου κήτους, ενώ σημαντική είναι και η ομάδα των χάλκινων αγγείων κλασικών χρόνων. Στο κέντρο της αίθουσας προβάλλονται σε μεμονωμένες προθήκες τα πλέον εντυπωσιακά εκθέματα. Ξεχωρίζουν δύο νικοσθενικοί αμφορείς με ερωτικές σκηνές και απεικόνιση Μαινάδων και Σατύρων, ένας ερυθρόμορφος κρατήρας του Ζωγράφου του Δίνου με τη σκηνή της αναχώρησης του Μελεάγρου για το κυνήγι του Καλυδωνίου κάπρου, ενεπίγραφος χάλκινος λέβητας, έπαθλο αγώνων προς τιμήν πεσόντων σε μάχη, πιθανότατα στον Μαραθώνα, και μελανόμορφη υδρία με παράσταση γυναικών μπροστά σε κρήνη. Από τα μαρμάρινα γλυπτά της αίθουσας τα πλέον αξιόλογα είναι μία γυναικεία κεφαλή υπερφυσικού μεγέθους, πιθανόν θεάς, και μία κεφαλή Αλεξάνδρου, που χρονολογούνται στη ρωμαϊκή εποχή.

Υπόγειο. Αίθουσα 2

Στην αίθουσα αυτή ολοκληρώνεται η συλλογή των προϊστορικών και κλασικών αρχαιοτήτων, με θεματική παρουσίαση των εκθεμάτων. Πρόκειται για ενότητες χάλκινων όπλων και κρανών, χάλκινων ειδωλίων, νομισμάτων, σταθμών και μικροαντικειμένων της καθημερινής ζωής, ενώ εντυπωσιακή είναι και η ομάδα των κοσμημάτων, χρυσών, αργυρών, χάλκινων και από ημιπολύτιμους λίθους, διαφόρων περιόδων, κυρίως ταφικής χρήσης. Η πλειονότητα των μαρμάρινων αντικειμένων του Μουσείου εκτίθεται, επίσης, εδώ. Χρονολογούνται από την αρχαϊκή έως την ύστερη ρωμαϊκή εποχή. Πρόκειται για αγαλμάτια, επιτύμβια ανάγλυφα και ρωμαϊκά πορτραίτα, ενώ ξεχωρίζουν ένα επιτύμβιο λιοντάρι, ένα σύμπλεγμα Έρωτα και Ψυχής, μία περίκοσμη ρωμαϊκή λειψανοθήκη και το πορτραίτο του αυτοκράτορα Τραϊανού.

ΠΑΛΑΙΟ ΚΤΗΡΙΟ

Α΄ Όροφος

Η έκθεση αρχίζει με ταφικά πορτραίτα Φαγιούμ, τα περίφημα αιγυπτιακά πορτραίτα νεκρών ζωγραφισμένα πάνω σε λεπτό ξύλο, και κοπτικά υφάσματα των παλαιохριστιανικών και βυζαντινών χρόνων. Ακολουθούν χάλκινα και αργυρά εκκλησιαστικά και οικιακά σκεύη, χάλκινοι λίκνοι, πολυκάνδηλα, χάλκινοι σταυροί, λειψανοθήκες, εγκόλπια, σταυροί λιτανείας, χάλκινα, επιχρυσωμένα και λίκνια ανάγλυφα εικονίδια, πήλινα αγγεία, κοσμήματα, σφραγισμένοι, βυζαντινά μολυβδόβουλλα και νομίσματα βυζαντινών και ενετι-

κών χρόνων. Ιδιαίτέρως σημαντική είναι η ενότητα των βυζαντινών εικόνων. Εντυπωσιάζουν αναμφισβήτητα η εικόνα της Δευτέρας Παρουσίας του 14ου αι., της λεγόμενης «μακεδονικής» Σχολής, και η εικόνα της Κοιμήσεως της Θεοτόκου των αρχών του 15ου αι., που προαναγγέλλει το έργο της περίφημης κρητικής Σχολής. Αυτή εκπροσωπείται στη συνέχεια από σημαντικό αριθμό εικόνων του 15ου-16ου αι., πολλές από τις οποίες είναι ενυπόγραφες. Αναφέρονται χαρακτηριστικά η εικόνα της Δέησης, έργο του Αγγέλου, του σπουδαιότερου ζωγράφου του 15ου αι., η Βαϊοφόρος, η Παναγία «Madre della Consolazione», έργο του Νικολάου Τζαφούρη, καθώς και η Ακρα Ταπεινώσις και ο Χριστός με τη Σαμαρείτιδα, πιθανώς έργα επίσης του ιδίου, όλα των τελευταίων χρόνων του 15ου αι. Από τις υπόλοιπες εικόνες ξεχωρίζουν η Δευτέρα Παρουσία των μέσων του 14ου αι., το εν Χώναις Θαύμα του τέλους του 14ου αι. και η Ρίζα Ιεσσαί του 15ου αι. Στο τελευταίο τέταρτο του 15ου αι. ανήκουν, εξάλλου, και τα δύο μοναδικά σπαράγματα τοιχογραφιών του Μουσείου. Εικονίζουν κεφάλια από την παράσταση του Οράματος του αγίου Πέτρου Αλεξανδρείας, που κοσμούσε τον κατεδαφισμένο σήμερα ναό του Αγίου Σπυρίδωνος στην Καστοριά. Στην κλίμακα που οδηγεί στο ισόγειο εκτίθενται, τέλος, Συνοδικά γράμματα Πατριαρχών.

Ισόγειο

Εκτίθενται αντικείμενα μεταβυζαντινών και νεότερων χρόνων, καθώς και εικόνες του 16ου-17ου αι. Πρόκειται για ιερατικά άμφια και εκκλησιαστικά σκεύη, τρίπτυχα, επίχρυσα δισκοπότηρα – με σημαντικότερο αυτό του αρχιερέως Θεολήπτου από τη Νάξο, ενυπόγραφο έργο του 1583 –, πλακίδια από σταχώσεις Ευαγγελίων, ξυλόγλυπτοι σταυροί αγιασμού, πήλινες και ξύλινες σφραγίδες. Παρουσιάζονται, επίσης, κοσμήματα διαφόρων εργαστηρίων από χρυσό, ασήμι, χαλκό και ημιπολύτιμους λίθους, καθώς και αργυρά και επichρυσωμένα εξαρτήματα φορεσιάς λαϊκής τέχνης, χρονολογούμενα στον 18ο-19ο αι. Από τις εικόνες αναφέρονται χαρακτηριστικά η Παναγία του Πάθους με σκηνές του βίου της και αγίους των αρχών του 16ου αι., οι άγιοι Πάντες του τέλους του 16ου αι., το Μαρτύριο της αγίας Παρασκευής, έργο του Μιχαήλ Δαμασκηνού, του 16ου αι., ο άγιος Ιωάννης ο Πρόδρομος, έργο του Εμμανουήλ Λαμπάρδου, του τέλους του 16ου-17ου αι., ο άγιος Αντώνιος και σκηνές του βίου του, έργο του Γεωργίου Γαβαλλά, του 17ου αι., καθώς και ο Ενταφιασμός του Χριστού, έργο του Εμμανουήλ Τζάνε, του 1679.

Υπόγειο

Παρουσιάζονται εκκλησιαστικά και κοσμικά αντικείμενα και εικόνες, που χρονολογούνται στον 17ο-19ο αι. Κυριαρχούν έργα μεταλλοτεχνίας, όπως ανάγλυφα εικονίδια, περίαπτα και τάματα, σταυροί Αιθιοπίας, μικροτεχνήματα ρωσικής τέχνης, όπλα, περίαπτα και σφραγίδες και αντικείμενα λαϊκής μεταλλοτεχνίας νεότερων χρόνων. Εκτίθενται, επίσης, έργα αγγειοπλαστικής και κεντητικής, κοσμήματα ελληνικών λαϊκών ενδυμασιών και ξύλινες κασέλες λαϊκής τέχνης, ενώ σημαντική είναι και η ενότητα των χειρογράφων και σπάνιων εκδόσεων. Από τις εικόνες της αίθουσας αυτής αξίζει να αναφερθούν οι άγιοι Θεόδωροι έφιπποι, έργο του Νικολάου Καλλέργη, του 1700, το όνειρο του Ιακώβ των αρχών του 18ου αι., η Έγερση του Λαζάρου, έργο του Ιωακείμ Λαμπάρδου, των αρχών του 18ου αι., μία δίζωνη εικόνα με την Παναγία και τους έφιππους αγίους Γεώργιο και Δημήτριο, έργο του Δημητρίου Λιβά, του 1674, καθώς και οι άγιοι Ιάκωβος ο Αδελφός και Νικόλαος με σκηνές του βίου τους, έργο του Στυλιανού Ρωμανού, χρονολογούμενο στα τέλη του 17ου-αρχές του 18ου αι. Αξιόλογη, τέλος, είναι η ομάδα των ρωσικών εικόνων του 18ου-19ου αι.

The Pavlos and Alexandra Canellopoulos Museum was established in 1976 following the donation to the Greek state of the collection of this name. It was originally housed in the listed neoclassical mansion of the Michaleas family in Plaka; it reopened in 2010 with the addition of a new wing built with a donation of the late Alexandra Canellopoulou. The Museum contains objects dating from the Prehistoric to the Modern era, highlighting the diachronic continuity of Greek art.

Following the construction of the extension, the Museum's exhibits are now displayed chronologically and thematically in two wings. To the right of the entrance, the new wing houses the collection of objects dating from the Prehistoric to the Roman period, while the old building hosts exhibits dating from the Early Christian to the Post-Byzantine period, as well as various exhibits from the Early Modern times. In the new wing, among the exhibition spaces, there were uncovered and preserved *in situ* the ruins of a medieval house abutting a section of the Rizokastro, i.e. the fortification wall that protected the Acropolis during the 13th c. AD.

THE NEW WING

Ground Floor. The Vestibule

The visit to the Museum starts from the vestibule of the new wing, where there are two display cases containing figurines, vessels, tools and weapons from Egypt and Mesopotamia as well as Cyprus. To the left, on the landing of the ascending staircase, three marble funerary lekythoi are displayed.

Basement. Gallery 1

In this gallery, which is the largest in the new wing, the main body of the collection of Prehistoric and Classical antiquities is on display chronologically and thematically. The exhibit begins with objects from the Neolithic period and continues with the cultures that flourished in the Aegean during the Bronze Age, i.e. during the third-second millennia

BC. There is a representative and varied display of Cycladic marble figurines and utensils, Minoan terracotta and bronze figurines, stone and clay utensils, Mycenaean pottery and terracotta figurines, as well as bronze weapons and tools. Geometric art (10th-8th c. BC) is represented by decorative pottery and by terracotta and bronze figurines of horses and riders characteristic of this period. There are also many objects dating to the Archaic period (7th-6th c. BC) from what were then the most important centers of the Ancient Greek world, in testament to its wealth and power. Characteristically we may note Cretan storage jars (pithoi) with relief decoration, Corinthian pottery, Boeotian and Attic vases, protomes, and figurines. There is a large and impressive collection of Attic black- and red-figure vases dating to the 6th, 5th, and 4th c. BC, with scenes from daily life and the realm of myth. There is also a particularly impressive group of white-ground lekythoi, which were funerary vases, with polychrome decoration on a white background. The series of 4th c. BC terracotta figurines displays a great variety, depicting predominantly female figures known as "Tanagras figurines".

These are followed by objects from Egypt and Italy (Messapia and Apulia), while another section of exhibits includes Roman terracotta lamps and figurines. There is a rare bronze ship's ram in the shape of a marine mammal's snout, and an important group of Classical bronze vases. In the center of the gallery, its most impressive exhibits are displayed in individual cases. From these, we may single out two Nikosthenic amphorae with erotic scenes and a scene of Maenads and Satyrs, a red-figure crater by the Dinos Painter with a depiction of Meleager departing to participate in the hunt for the Calydonian boar, an inscribed bronze lebes, a prize from games held in honor of those who had fallen in battle (probably at Marathon), and a black-figure hydria depicting women in front of a fountain. The most noteworthy marble sculptures in this gallery include a colossal female head, probably of a goddess, and a head of Alexander dating to the Roman period.

Basement. Gallery 2

The thematically-arranged exhibits in this gallery complete the collection of Prehistoric and Classical antiquities. They include sections on bronze weapons and helmets, bronze figurines, coins, weights and measures, and minor objects from daily life, as well as an impressive group of largely funerary jewelry dating to various periods made of gold, silver, bronze and semi-precious stones. Most of the marble objects in the Museum are also displayed here. These date from the Archaic to the Late Roman period. Marble displays include statuettes, funerary reliefs, and Roman portraits; a funerary lion, a group of Eros and Psyche, a decorated Roman marble cinerary urn and a portrait of the Emperor Trajan may be singled out.

OLD BUILDING

1st Floor

The exhibition begins with the funerary portraits from Fayum, the famed Egyptian portraits of the dead painted on a thin panel of wood, and Coptic textiles from the Early Christian and Byzantine periods. These are followed by bronze and silver ecclesiastical utensils, bronze lamps, chandeliers, bronze crosses, reliquaries, pectoral cross-reliquaries (*enkolpia*), procession crosses,

small bronze, gilt and stone relief icons, pottery, jewelry, seal stones, Byzantine lead bulls, and Byzantine and Venetian coins. The section on Byzantine icons is particularly important. The 14th c. icon of the Second Coming of the so-called "Macedonian" School and the early 15th c. icon of the Dormition of the Virgin, which presages the work of the famous Cretan School, are undoubtedly impressive. The Cretan School is represented by a significant number of 15th and 16th c. icons, many of them signed. Specifically, we may mention the icon of the Deesis (Supplication), a work by Angelos, the most important painter of the 15th c., the Entry into Jerusalem, the Virgin Mary "Madre della Consolazione", a work by Nikolaos Tzafouris, the Humiliation of Christ, and Christ with the Woman from Samaria, possibly also works by the same painter and all dating to the late 15th c. From among the remaining icons, we may note the mid-14th c. Second Coming, the late 14th c. Miracle in Chonae, and the 15th c. Tree of Jesse. The only two fragments of frescoes in the Museum date to the last quarter of the 15th c. They depict heads from the scene of the Vision of Saint Peter of Alexandria, which once decorated the now-demolished church of Saint Spyridon in Kastoria. Synodical letters written by Patriarchs are on display along the staircase leading to the ground floor.

Ground Floor

Here there are exhibits of the Post-Byzantine and modern periods, and of 16th and 17th c. icons. There are priests' vestments and ecclesiastical utensils, triptychs, gilt chalices (Communion cups) – the most important of which is that of the prelate Theoleptos from Naxos, a signed work dating to 1583 –

boards from the bindings of Gospel books, wood-carved blessing crosses, and clay and wooden stamps. Jewelry of gold, silver, bronze and semi-precious stones coming from various workshops is also presented, as well as silver and gilt folk art clothing accessories from the 18th-19th c. Among the icons may be mentioned the Virgin of the Passion with scenes from her life and saints (early 16th c.), the All Saints (late 16th c.), the Martyrdom of Saint Paraskevi by Michael Damaskenos (16th c.), Saint John the Baptist by Emmanouil Lampardos (late 16th-17th c.), Saint Anthony and scenes from his life by Georgios Gavallas (17th c.), and the Entombment of Christ, a work by Emmanuel Tzanes (1679).

Basement

The basement exhibition presents religious and secular objects and icons dating from the 17th to the 19th c. The chief exhibits include metalwork like small relief icons, pendants and offerings (*tamata*), crosses from Ethiopia, minor objects of Russian art, weapons, pendants and stamps and metalwork objects of folk art dating to the Early Modern period. There are also pottery and embroidery, ornaments from Greek folk costumes, and wooden folk art chests. There is an important section on manuscripts and rare editions. Noteworthy among the icons in this gallery are that of the Saints Theodores on horseback, a work by Nikolaos Kallergis (1700), Jacob's Dream (early 18th c.), the Raising of Lazarus by Ioakeim Lampardos (early 18th c.), a two-zone icon portraying the Virgin Mary and the equestrian Saints George and Demetrios by Demetrios Livas (1674), as well as Saint James the Adelphotheos (Brother of the Lord) and Saint Nicholas with scenes from their life, by Stylianos Romanos (late 17th-early 18th c.). Finally, there is a noteworthy group of 18th and 19th c. Russian icons.

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
CANELLOROULOS
MUSEUM

ΑΘΗΝΑ / ATHENS

i T: 210 3212313,
210 3251509,
210 3318873

ΚΕΙΜΕΝΑ: Α. ΖΑΡΚΑΔΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

TEXT: A. ZARKADAS
TRANSLATION: D. BROWN-KAZAZIS
GENERAL SUPERVISION: ARF, PUBLICATIONS
DEPARTMENT

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLENIC REPUBLIC

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ministry of Culture and Sports

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
Archaeological Resources Fund

www.tap.gr